

otvoreno za roditelje

Stihovi, pjesmice i brojalice su poput udice

Renata Rade,
prof. logoped

Stihovima, pjesmicama i brojalicama možemo odlično poduprijeti rani komunikacijski, emocionalni i jezični razvoj djeteta. Učinak je tim bolji ukoliko se ove aktivnosti izvode u ozračju međusobne blagonaklonosti između roditelja i djeteta.

Naša percepcija posebno je osjetljiva na ljudski glas, osobito na one karakteristike govora koje prepoznamo kao pjevanje i uz koje ide osebujan ritam i intonacija. Kad se tome pridoda rima, naša percepcija 'širom otvara svoja vrata'.

Stoga oduvijek, intuitivno, u svim kulturama i narodima svijeta, roditelji, djedovi i bake malo djeci pjevaju, pjevuše i govore u stihovima. Te aktivnosti najčešće izvode u izravnom kontaktu s djetetom i obično ih poprate nekom motoričkom aktivnošću tako da često imaju oblik male govorno-motoričke igre. Kasnije, kad malo poodrastu, u međusobnoj igri, djeca spontano prenose jedni drugima i neke vršnjačke pjesmice, brojalice, rugalice, zezalice...

Stihovi, pjesmice i brojalice primarno su slušno-govorni poticaj, no često pre-rastaju taj okvir i odlično podupiru rani komunikacijski, emocionalni i jezični razvoj djeteta. U ozračju međusobne blagonaklonosti na relaciji roditelj-dijete i obzirno iznijansiranog komunikacijskog 'dueta', one nude i njeguju ono najljepše od materinjeg jezika senzibilizirajući dječju percepciju na suptilne nijanse govornog izraza.

S djecom usporena govorno-jezičnog razvoja stihovi, pjesmice i brojalice koriste se u terapijske svrhe; što znači češće, više, promišljeno. Stoga, roditelji, želite li se 'samo' dobro zabavljati sa svojim djete-

tom ili imate i potrebu ciljanog poticanja njegova razvoja (općeg, komunikacijskog, govorno-jezičnog...), pokušajte iskoristiti neke stihove, pjesmice i brojalice imajući na umu i ovo:

- Ritam, intonacija, rima i pjevni ljudski glas djeci stvaraju *senzoričku ugodu*. Tu ugodu slušanja, kad god je to mo-

guće, dopunjujte ugodnim taktilnim doživljajima (milovanjem, šakljanjem...) i ugodnim proprioceptivnim doživljajima (nošenjem, ljuljanjem, dizanjem...).

- Upravo senzorička uгода djeci 'otvara vrata' pažnje. Slušnu pažnju dodatno održavajte ciljanom uporabom

Ritam, intonacija, rima i pjevni ljudski glas djeci stvaraju senzoričku ugodu

otvoreno za roditelje

vrednota govornog jezika (sporijim tempom, češćim i duljim stankama, jasnijim izgovorom, pojačanom uporabom gesta...), ponavljanjima dijelova teksta i pojačanom afektivnošću.

- Pažnja omogućuje bolju vidnu i slušnu usmjerenost djeteta na odraslu osobu, tj. 'otvara vrata' *komunikaciji*. Komunikacijsku uključenost djeteta dodatno poduprite kontaktom izbliza, održavanjem očnog kontakta, pojačanom izražajnošću lica i pokreta, uočavanjem, potvrđivanjem i imenovanjem djetetovog uključivanja, poticanjem naizmjeničnog djelovanja, pretvaranjem pjesmice u govorno-motoričku igru. Komunikacija je bitna jer je jedan od ključnih preduvjeta poticanja govorno-jezičnog razvoja!

Zašto je važno pjevati djeci?

Stihovi, pjesmice i brojalice korisni su za *jezični* razvoj djeteta ne samo zato jer bude i održavaju djetetovu slušnu pažnju, nego i stoga što daju jasnu gramatičku strukturu jezika ('Ti si mali miš koji...'), razvijaju osjećaj za slog ('I-de ma-ca o-ko...'), razvijaju fonematski sluh ('Eci peci pec'), olakšavaju učenje teksta 'napamet', a i razvijaju neke predvještine čitanja i pisanja.

Stihovi, pjesmice i brojalice korisni su za *govorni* razvoj jer razvijaju osjećaj za ritam, intonaciju, tempo, te ritmičnošću i pjevnošću osiguravaju djetetu da bolje razabire riječi i pomažu vježbanju izgovora glasova i riječi.

Stihovi, pjesmice i brojalice imaju i dobru *odgojnu* funkciju. Njihovo ponavljanje stvara kod djece osjećaj predvidivosti i sigurnosti. Neka djeca će se lakše smiriti ako im se počne govoriti poznatu, ritmički dobro strukturiranu pjesmicu (napr. uspavanku) ili ako im se poznatom pjesmicom zaokupi pozornost dok se čeka red u nekoj čekaonici... Ponekad, kad je dijete sneno, neaktivno ili previše pasivno, vedar ritam neke koračnice ili življe pjesmice

pobudit će ga na aktivnost ('Gle, ide jež'). Širenjem repertoara zajedničkih ugodnih govornih aktivnosti stvarate kod djeteta običaj zajedničkog 'učenja' i uživanja u rezultatima tog učenja. Sadržaj brojnih pjesmica odlično podupire uvježbavanje svakodnevnih rutina ('Trljam, trljam, sve se puši, perem ruke, vrat i uši'). Pjesmice i govorno-motoričke igre često su za djecu s posebnim potrebama prve vršnjačke zajedničke aktivnosti u koje se uključuju ('Ringe ringe raja', 'Čvorak, čvorak' i dr.). Nije zanemarivo da mnogi stihovi, pjesmice i brojalice, osim toga, nude priliku za malo igre, zabave i smijeha ('Lovi me, kupit ću ti novine', 'Iš'o medo u dućan...').

Dobro je da nabavite/kupite/snimate zbirke dječjih stihova, pjesmica i brojalica. One su za malo dijete uvijek primjerenije sadržajem, rječnikom i oblikom negoli tekstovi 'za odrasle'. Obično su i estetski probranije. Najbolji su oni stihovi, pjesmice i brojalice koje vi i vaše dijete najradije pjevate i koje se već generacijama 'vrte' među djecom. Danas postoje brojni dječji zborovi koji su izdali svoje nosače zvuka. Njihov sadržaj dijete može pasivno *slušati* tijekom jutarnjeg buđenja, igranja i sl., ali je najbolje da vi, roditelji, te pjesmice 'učite' zajedno s djetetom na sljedeće lijepo i izuzetno korisne načine:

Ako dijete još ne govori, ili govori tek poneki slog, možete cijelu pjesmicu povremeno i *pjevušiti* stalno istim slogom. Kod nas se najčešće pjevuši s 'La-la...' ili 'Na na na...' međutim, ne postoji niti jedan razlog zbog kojega vi i vaše dijete ne biste mogli pjevušiti s 'Ba-ba', 'Ka-ka', 'Da-da' ili kako god želite. Valja koristiti one slogove koje dijete u određenom trenutku svog govornog razvoja može uspješno izgovoriti. Neke stihove je uobičajeno *govoriti* ('Iš'o medo u dućan'). Neki su stihovi 'višenamjenski'. Na primjer, stih 'Čiča-miča, gotova je priča' može se koristiti na kraju svake zajedničke radnje (nakon kupanja, po završetku obroka, ispijanja soka i sl.). Neki stihovi su kratki, ali se tradicionalno

pjevaju ('Lovi me, kupit' ću ti novine'). Odlično je pjevati i cijele male pjesmice ('Tašun, tašun, tanana', 'Kruška, jabuka, šljiva'). Pjevajte često, s oduševljenjem. Pri tome još istodobno i 'vježbajte' (plješćite, plešite, stupajte), 'svirajte' (bubnjajte, lupkajte, zveckajte...), šarajte (maljajte, bojite, crtajte...). Najbolje je da to činite zajedno s djetetom, ali je vrijedno, i za dijete poticajno, i ako vi to sami činite dok vas dijete pozorno promatra.

Zajednička igra, najbolja koreografija

Stihovi, pjesmice i brojalice ponekad potaknu dijete na spontanu motoričku aktivnost: ljuljanje, cupkanje, mahanje, pljeskanje, tapkanje, stupanje, trčanje, skakanje, plesanje, sviranje... Ako se to dogodi, priključite se djetetu jer je to najbolja koreografija koja se mogla dogoditi!

U nekim igrama, dok izgovarate/pjevate pjesmicu, odmah možete ponuditi određene *pokrete*. Oni služe boljem privlačenju djetetove pozornosti (mahanje rukama u igri 'Keke keke, moje ruke'), pojašnjavanju značenja riječi (ljutito hodanje i mrštenje u pjesmici 'Ide baba ljuta'), poticanju bolje neverbalne (gestovne) komunikacije (gesta primicanja 'hrane' ustima u pjesmici '... samo jest' i pit'), isticanju ritma, tempa, melodije ili govorne strukture pjesmice (pljeskanje 'Tašun, tašun, tanana'), uvježbavanju određene motoričke vještine (izdvajanje/podizanje prstića u pjesmici 'Jedan-dva, to sam ja', ili križanje ruku u igri 'Kriš-kraš Matijaš').

Možda ste se zapitali što radi vaše dijete dok vi sve to radite...? Kako i u kojoj mjeri dijete sudjeluje, i kakvu korist dijete ima od svih tih stihova, pjesmica i brojalica koje izvodite radi njega, za njega i s njim. U početku, dijete 'samo':

- uživa i smiruje se dok ga ljuljate, nosite, milujete i dok mu pjevate ('Nunana...')
- ponekad na pjevanje reagira njihovim, cupkanjem, mahanjem, lupkanjem...

otvoreno za roditelje

- sluša; gleda u vaše lice i usta...
- 'prati' što vi motorički činite... ('Ide buba, kamo će, ide tebi u...')
- iščekuje najdraži dio pjesmice ('... u gaće!', ... 'padeee!', 'hop' ili 'vrti...')
- motorički se 'namješta' za 'još', tj. za igranje ispočetka ili motorički sudjeluje u igri ('Ringe ringe...')
- prati ili nadopunjuje vaše riječi pokretima, gestom... ('Kriš - kraš Matijaš')
- uz dodatan poticaj primjenjuje neke pokrete, geste ili riječi iz vani igre ('Iš, iš, iš...'; 'Veliki', 'Leti')
- ponekad 'bezglasno' pjevuši s vama... ('Tašun, tašun, tanana').

Nakon više tjedana ili mjeseci slušanja/gledanja/djelomičnog motoričkog sudjelovanja u pojedinim stihovima, pjesmicama ili brojalicama dijete:

- ponekad 'uskače' pokušavajući izgovoriti završni slog ili riječ ('Ti si mali... MIŠ!')
- ponekad, kad ga nitko ne gleda, pjevuši nešto slično...
- ponekad otpjeva s vama i nešto malo više od završnog sloga ili samo jedne riječi
- ponekad pjeva s vama pojedine dijelove pjesmice
- pjeva sam ili s vama uz brojne jezične i izgovorne nesavršenosti (koje vi ne ispravljate ako dijete još nije govorno-jezično zrelo za korekciju izgovora, a svakako ne prije 4. godine!).

Čiča miča, gotova je priča...

Poznati stih ('Čiča miča gotova je priča') koji se inače djeci govori na kraju čitanja neke priče ili listanja slikovnice može se odlično pretvoriti u malu komunikacijsko-jezičnogovorno-motoričku igru za jednogodišnjake, dvogodišnjake ili trogodišnjake:

Uхватite i skupite svoje i djetetove prste pa kažite gledajući dijete u oči: Čiča miča...

Prekrižite pa raširite svoje ruke (gesta za 'gotovo') govoreći: *Gotova je priča!*

Odmaknite se od djeteta. Tako odmaknuti, opet prekrižite pa raširite svoje ruke (gesta za 'gotovo') govoreći: *Gotova je priča! Gotova je priča!*

Kako započeti s 'učenjem' pjesmica?

Kako biste pomogli svom malom djetetu da zavoli igre - pjesmice 'za dvoje', da bolje sluša i prati vaše riječi, prepoznaje slijed igre i da lakše usmjeri svoju vizualnu pažnju na vaše lice, pokušajte započeti ovako:

- Prvo izaberite onu igru koja se vama osobno sviđa!
- Pokušajte tu igru igrati s nekim starijim djetetom (ili s drugom odraslom osobom!), ali u blizini djeteta kojem je igra namijenjena. Neka vidi da se dobro zabavljate.
- Kasnije se pokušajte tako igrati s djetetom kojem je igra zapravo namijenjena.
- Istu igru igrajte upravo toliko da ne dosadi (2-3-4 puta za redom).
- Ne požurujte dijete. Dajte mu vremena za reakciju. Komentirajte sve što dijete čini i reagirajte na to čak i kad nema nikakve veze sa započetom pjesmicom-igrom.
- Sljedeći dan pokušajte opet. Pa sljedeći dan opet. Govorite polagano. Dijete će sve bolje i bolje 'prepoznavati', tj. učiti tu pjesmicu.
- Potaknite i ohrabrite dijete da sve više 'prati' pjesmicu pokretima.
- Potaknite dijete da nadopunjuje tekst, tj. da 'uskače' zadnjim slogom u stihu, riječju i sl. Učinite to tako da malo zastanete, pogledate dijete, ili mu tiho šapnete što treba reći.
- Ako se djetetu igra sviđa, naučite ga da samo traži tu igru, na primjer da pokazuje pokretima što želi (da se 'namjesti' za početak igre) ili da kaže riječ/stih iz te pjesmice.
- Naučite tatu (baku, djeda...) da prepoznaju koju igru dijete traži i da se igraju s njim.
- Dodatno 'potvrđujte' značenja pojedinih riječi pjesmice pokazivanjem, pokretima, gestama, igračkama, fotografijama, slikama...
- Primjenjujte te stihove, riječi i geste i u svakodnevnom životu.
- Nakon otprilike 5-10 dana ponudite djetetu neku novu igru, ali one 'stare' igrajte i dalje.
- Stvarajte vlastite, jednostavne stihove koje možete primijeniti često, svakodnevno.

Ako vas dijete gleda, ponovite cijelu igru.

Ako vas dijete ne gleda, pričekajte... Kad vas dijete potraži pogledom, priđite mu, skupite svoje i njegove prste pa mu recite gledajući ga u oči: Čiča miča...

Prekrižite pa raširite ruke govoreći: *Gotova je priča!*

Odmaknite se od djeteta... Tako odmaknuti od djeteta, raširite pa prekrižite svoje ruke (gesta za 'gotovo') govoreći: *Gotova je priča! Gotova je priča!*

Primjena: Ovu igru ponovite (po mogućnosti svaki put barem dva puta za redom!) na kraju djetetova obroka, na

kraju kupanja, na kraju prematanja... Ovu igru, ili samo gestu - riječ 'gotovo' možete ponoviti svaki put na kraju bilo koje zajedničke aktivnosti.

Poticanje govora:

Skupite svoje i djetetove prste pa mu polagano kažite gledajući ga u oči: Čiča...

Gledajte dijete u oči i usta i poluglasno, sasvim polako, šapnite riječ: *Miča...*

Klimnite djetetu glavom nagrađujući i najmanji znak njegova pokušaja izgovaranja te riječi. Pričekajte.

Prekrižite pa raširite ruke gledajući dijete u oči i usta i poluglasno, sasvim polako, izgovorite riječi: *Gotova je... priča!*